

กริยารอง ขึ้น และ ลง ในภาษาไทย

นางโสภารรณ แสงไชย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2537

ISBN 974-584-113-7

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I16943508

SUBSIDIARY VERBS /khin³/ "ASCEND" AND /loŋ¹/ "DESCEND" IN THAI

Mrs. Sopawan Saengchai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Linguistics

Graduate School

Chulalongkorn University

1994

ISBN 974-584-113-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์ กริยาวอง ชื่น และ ลง ในภาษาไทย

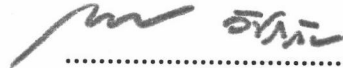
โดย นางโสภาวรณ แสงไชย

ภาควิชา ภาษาศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์

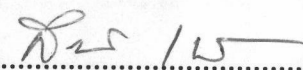
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. อถรร วิชารักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. วิจินตน์ ภาณุพงศ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์)

.....กรรมการ
(ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

โสภาวรณ แสงไชย : กริยารอง ขึ้น และ ลง ในภาษาไทย (SUBSIDIARY VERBS /khǎn3/ "ASCEND" AND /loŋ1/ "DESCEND" IN THAI) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.เพชรศิริ วงศ์วิภานนท์, 120 หน้า. ISBN 974-584-113-7

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความหมายที่หลากหลายของกริยารอง ขึ้น และ ลง ในภาษาไทย เพื่อหาความสัมพันธ์ของความหมายเหล่านั้น นอกจากนี้จะศึกษาประเภทกริยานำ เพื่อพิสูจน์ว่าความหมายของกริยารอง ขึ้น อยู่กับความหมายของกริยานำ

ผลการวิจัย พบว่ากริยารอง ขึ้น และ ลง มีความหมาย 3 นัยคือ ความหมายโดยตรง ความหมายอุปมา และความหมายโดยนัย ความหมายโดยตรงมี 3 ประการได้แก่ 1. ความหมายบอกแนวผ่านและทิศทางในแนวตั้ง 2. ความหมายของการเปลี่ยนแปลงระดับของปริมาณหรือคุณสมบัติ 3. ความหมายของการปรากฏ หรือการหายไป ความหมายประการแรกเป็นความหมายต้นแบบบอกแนวผ่านและทิศทางในแนวตั้งของการเคลื่อนที่ ความหมายต้นแบบได้มีการเคลื่อนย้ายไปสู่ความหมายอุปมาในความหมายประการที่สองและที่สาม นอกจากนี้ ความหมายอุปมาของกริยารองยังทำให้เกิดความหมายแฝงที่แสดงทัศนคติของผู้พูดด้วย โดยกริยารอง ขึ้น แสดงทัศนคติที่ดี กริยารอง ลง แสดงทัศนคติที่ไม่ดี นอกจากนี้ ขึ้น และ ลง ยังบอกความหมายโดยนัยด้วยคือความหมายบอกการณ์ลักษณะ ซึ่งมี 2 อย่างคือ การณ์ลักษณะสมบูรณ์ และการณ์ลักษณะที่ไม่สมบูรณ์

เมื่อศึกษากริยานำ พบว่าความหมายของกริยานำ เป็นปัจจัยกำหนดความหมายของกริยารอง ถ้ากริยานำ เป็นกริยาบอกการกระทำ กริยารองจะบอกความหมายทั้งแนวผ่านและทิศทางในแนวตั้ง ถ้ากริยานำ เป็นกริยาบอกสภาพหรือคุณสมบัติ กริยารองจะบอกการเปลี่ยนแปลงระดับของปริมาณหรือคุณสมบัติ ถ้ากริยานำ เป็นกริยาบอกกระบวนการ กริยารอง ขึ้น จะบอกความหมายของการปรากฏ และความหมายของการณ์ลักษณะสมบูรณ์ ในขณะที่กริยารอง ลง จะบอกความหมายของการหายไป และการณ์ลักษณะที่ไม่สมบูรณ์

ภาษาศาสตร์
ภาควิชา
ภาษาศาสตร์
สาขาวิชา
2536
ปีการศึกษา

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C411068 : MAJOR LINGUISTICS

KEY WORD: SUBSIDIARY VERB/ DIRECTION/ SEMANTICS/ SERIAL VERBS CONSTRUCTION

SOPAWAN SAENGCHAI : SUBSIDIARY VERBS /khin3/ "ASCEND" AND /loŋl/

"DESCEND" IN THAI. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PEANSIRI VONGVIPANOND,

Ph.D. 120 pp. ISBN 974-584-113-7

This is a study to describe and analyze the various meanings of subsidiary verbs /khin3/ and /loŋl/, which follow another verb in a verb phrase and to find out if the meanings of these subsidiary verbs are predictable.

It is found that subsidiary verbs /khin3/ and /loŋl/ have three meanings : path and vertical direction, change of level of quality and quantity, and the coming into existence or destruction. The first is the prototype meaning which transfers through metaphorization into the other two meanings. It is found that the type of verb which precedes these subsidiary verbs determines their meanings. The preceding verbs can be classified into three major groups : action verbs denoting motion, stative verbs and process verbs. It is found that when /khin3/ or /loŋl/ occurs with the verb denoting motion, it adds the meaning of path and direction which counteracts or follows the force of the gravity. If these two subsidiary verbs occur with verbs in the second group, the meaning is the change in degree of quality and quantity according to the speaker's expectation. The third meaning is found when /khin3/ and /loŋl/ occur with process verbs, which can be classified further into three minor groups. First are the verbs of creation, consciousness and thought. /khin3/ following these verbs means coming into existence. As for /loŋl/, when it occurs with a verb of destruction, it means disappearance. When /loŋl/ occurs with a verb of recording, it has the meaning of preservation. Result also shows that /khin3/ denotes positive connotative meaning while /loŋl/ denotes negative connotative meaning. Moreover, both subsidiary verbs can serve as aspectual markers when occurring with process and stative verbs. If /khin3/ and /loŋl/ occur with process verbs, they will mark perfective aspect. On the other hand, if they occur with stative verbs, they are ambiguous between perfective and imperfective aspects.

ภาควิชา..... ภาษาศาสตร์

สาขาวิชา..... ภาษาศาสตร์

ปีการศึกษา..... 2536

ลายมือชื่อนิสิต..... *สงวน วัฒนา*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *เพ็ญศรี วิมลรัตน์*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... -

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ ด้วยคำแนะนำที่ทรงคุณค่าของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพียรศิริ วงศ์วิภาณนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้ความกรุณาสั่งสอน ตลอดจนสละเวลาในการอ่านและตรวจแก้ไขเนื้อหาด้วยความอดทนอย่างสูง ทุกถ้อยทุกคำที่อาจารย์ได้สั่งสอนมิได้หมายถึงข้อแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น แต่ยังหมายถึงการดำเนินชีวิตและการให้กำลังใจที่ได้มีมาตลอด ซึ่งผู้วิจัยยากที่จะลืมเลือน และขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.วิจินตน์ ภาณุพงศ์ และ ดร.กิงกาญจน์ เทพกาญจนา ซึ่งได้ให้ข้อคิดเห็นแนะนำอันเป็นประโยชน์และทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ ดร.กิงกาญจน์ เทพกาญจนา ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำ เอาใจใส่และห่วงใยตลอดมา

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ทางภาษาศาสตร์แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด การที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาในภาควิชาภาษาศาสตร์ ทำให้ผู้วิจัยตระหนักและประทับใจในความเป็นห่วงเป็นใยของอาจารย์ทุกท่านที่มีต่อลูกศิษย์ทุกคนเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุพการีผู้ให้ชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แม่ ผู้ซึ่งมีความเข้มแข็งและอดทนเป็นเลิศ แม่ผู้ที่ยกย่องให้กำลังใจแก่ตนเองและแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด แม่ ผู้ซึ่งวันนี้ไม่มีโอกาสจะแสดงความยินดีหรือห่วงใยลูกอีกต่อไป แม่ผู้ซึ่งจะอยู่ในหัวใจลูกตลอดไป

ขอขอบคุณห้องปฏิบัติการวิจัยภาษาและวิทยาการความรู้ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ โดยเฉพาะคุณวิรัช ศรเลิศล้ำวิช และคุณวันทนีย์ พันธุ์ชาติ ที่ได้เพื่อข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้

ขอขอบคุณสามเณรผู้ให้โอกาส ให้ความร่วมมือและเป็นกำลังใจตลอดมา และขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อนและน้องทุก ๆ คนที่ได้ให้กำลังใจมาโดยตลอด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญรูปภาพ	ญ
คำอธิบายคำย่อ	ฎ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
สมมติฐานในการศึกษา.....	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
ข้อมูล	5
วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2. ทบทวนวรรณกรรม.....	9
ทฤษฎีต้นแบบ.....	9
การกลายเป็นคำไวยากรณ์	10
การกลายเป็นอุปมา.....	11
สรุปแนวทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	13
รูปแทนความหมายมโนทัศน์ของกริยารอง ขึ้น และ ลง	14

ทฤษฎีของ Chafe	15
การศึกษาคำกริยาในภาษาไทย.....	17
3. ความหมายของกริยารอง ขึ้น และ ลง ที่เพิ่มให้กับกริยาหลัก.....	27
ความหมายเกี่ยวกับมิติของพื้นที่.....	27
1. รูปแทนความหมายมโนทัศน์.....	28
2. รูปแทนความหมายมโนทัศน์ของการเคลื่อนที่ในแนวตั้ง.....	29
3. อุปมาของการเคลื่อนที่	30
4. ลักษณะของการเคลื่อนที่.....	31
5. สรุปความหมายที่เกี่ยวกับมิติของการเคลื่อนที่.....	33
ความหมายที่เกี่ยวกับปริมาณ.....	34
1. รูปแสดงความหมายมโนทัศน์ของการเปลี่ยนแปลงปริมาณ.....	35
2. รูปแสดงความหมายมโนทัศน์ของการเปลี่ยนแปลงปริมาณ ของคุณสมบัติ	37
3. ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างมิติของพื้นที่ และมิติของปริมาณ.....	38
4. ความหมายแฝงของกริยารอง ขึ้น และ ลง.....	39
ความหมายบอกการปรากฏ (ของ ขึ้น) และการหายไป (ของ ลง).....	44
ความสัมพันธ์ทางความหมายของการปรากฏ ของ ขึ้น และ การหายไปของ ลง กับความหมายอื่น.....	47
ความหมายโดยนัย.....	48
สรุป.....	50
4. การจำแนกกริยาหลักที่เกิดร่วมกับกริยารอง ขึ้นและ ลง.....	52
กริยาบอกการกระทำ.....	55
กริยาบอกสภาพหรือคุณสมบัติ.....	66
กริยาบอกกระบวนการ.....	71
ผลของการจัดประเภทกริยานำ.....	78

สรุป.....	80
5. สรุปและข้อเสนอแนะ.....	82
สรุปผลการศึกษา.....	82
ความหมายโดยตรง.....	82
ความหมายอุปมา.....	83
ความหมายโดยนัย.....	83
การจำแนกประเภทของกริยานำ.....	83
ข้อเสนอแนะ.....	85
บรรณานุกรม.....	87
ภาคผนวก ก	90
ภาคผนวก ข	97
ภาคผนวก ค	108
ภาคผนวก ง	118
ประวัติผู้เขียน.....	120

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 สรุปการศึกษาที่เกี่ยวข้อง.....	24
2 แสดงการเกิดร่วมกันของกริยานำและกริยารอง.....	79

สารบัญรูปภาพ

ภาพ		หน้า
1	เส้นแสดงเวลา.....	15
2	รูปแทนความหมายมโนทัศน์ของการเคลื่อนที่.....	28
3	รูปแทนความหมายมโนทัศน์ของการเคลื่อนที่ในแนวตั้ง.....	29
4	รูปแทนความหมายมโนทัศน์ของปริมาณของ ขึ้น และ ลง.....	36
5	รูปแทนความหมายมโนทัศน์ของการเปลี่ยนแปลงปริมาณของคุณสมบัติ ของวัตถุธรรม	37
6	รูปแทนความหมายมโนทัศน์ของการปรากฏและการหายไป.....	45
7	รูปแทนการณัลักษณะ.....	49

คำอธิบายคำย่อ

V ₁	กริยาตัวที่ 1 ในโครงสร้างกริยาวลี
V ₂	กริยาตัวที่ 2 ในโครงสร้างกริยาวลี
V ₃	กริยาตัวที่ 3 ในโครงสร้างกริยาวลี
Prep	คำบุพบท
NP	นามวลี
md	ส่วนขยาย